

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะเป็นสัจธรรมนะ สัจธรรมใครค้ำมันไม่ได้หรอก มัน เป็นความจริงอยู่อย่างนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วแสดง ธรรมจักร เวลาแสดงธรรมจักรเทวดาก็ส่งเป็นชั้นๆ ขึ้นไปว่าสิ่งนี้จักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว ย้อนกลับ ไม่ได้ พอย้อนกลับไม่ได้เพราะมันเป็นสัจจะ เป็นความจริงใจ

เป็นสัจจะ เป็นความจริงใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน เวลาเป็นสัจจะ ความจริงใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าอยู่ ๖ ปีๆ มีคนยกย่องสรรเสริญ มีคนเชิดหน้าชูตา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ฟังๆ ไม่ฟัง ทั้งสิ้น เพราะมันไม่เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงมันต้องดับทุกข์ในใจขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ถ้าเป็นความจริงมันต้องดับทุกข์ในใจของเราได้

ทุกข์ในใจนะ คุณสิ เวลาหลวงตาท่านพูด ทุกข์แก่เมื่อดินเม็ดทรายมันจะเข้ามาในหัวใจ ของพระอรหันต์ไม่ได้เลย มันไม่มี ในใจของพระอรหันต์ไม่มีเวทนา ไม่มีทุกข์ ในใจของ พระอรหันต์เป็นธรรมล้วนๆ ถ้าเป็นธรรมล้วนๆ นะ นั่นไงสัจจะความจริงมันเป็นอันนั้น ถ้า สัจจะเป็นอันนั้นนะ คุณสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีหมอชีวกเป็นหมอประจำ พระองค์ เวลาบิณฑบาตไป เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน

อานนท์ เรากระหายน้ำเหลือเกิน ตักน้ำมานะเรากระหายเหลือเกิน พระอานนท์เห็น น้ำมันขุ่นอยู่ เพราะเกวียนมันเพิ่งไป ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปฉันท้างหน้าเถิด มัน ยังมีลำธารอยู่ข้างหน้า ที่นี้ น้ำมันขุ่น อานนท์ เรากระหายเหลือเกิน ตักมาให้เราเถิด เรากระหาย เหลือเกิน พระอานนท์จำใจต้องไปตักน้ำ เวลาจะไปตักน้ำ พอเอาบาตรนั้นลงไปน้ำนั้นใสเฉพาะ ตรงที่เอาบาตรนั้นตัก เพราะอำนาจวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระอานนท์บอกสิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็นมันเป็นมาแล้ว น้ำมันขุ่นๆ อยู่มันตักทำไมมันใส อานนท์ มันเป็นอย่างนั้นเอง มันเป็นอย่างนั้นเอง เป็นเพราะบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้า แล้วน้ำมันขุ่น ขุ่นนั้นก็เป็นอย่างนั้นเองเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะท่านเคยเป็นพ่อค้า โคนาง นั้นถึงซึ่งเวรกรรม

เวรกรรม สิ่งที่กรรมที่มันทำ สิ่งใดทำแล้วสิ่งนั้นมันต้องมีผล ทำดีได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เด็ดขาด แต่สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาแสดงไปแล้วมันย้อนกลับไม่ได้ สังขารๆ อันนั้นมันย้อนกลับไม่ได้ ย้อนกลับไม่ได้เพราะอะไร เพราะใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันสิ้นกิเลสไปแล้ว มันเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว มันเป็นความจริงอันนั้น

ทเวเม ภิกขเว ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ มัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทาเพราะความ สมดุลในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความสมดุลของการกระทำนั้น แต่ของเรามัน ซ้ายขวา ตกขอบไปทั้งสองข้าง มันเป็นความจริงไม่ได้ ความจริงไม่ได้เพราะอะไร เพราะเรา ต่อต้านใจ ถนนคดเคี้ยวเราก็จะไปทางตรง ถนนตรงเราก็จะเลียวซ้ายชะ เราไปขัดแย้งกับสัง ขรรมตลอด ถ้าขัดแย้งสังขรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

เวลากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เรามีกรรม เรามีเวรมีกรรมเราต้องเกิด เวลาเกิด ขึ้นมา เวลาเกิดเป็นโอปปาติกะ โอปปาติกะมันก็เกิดเป็นภพชาติหนึ่ง เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมเขาก็ต้องเสวยภพชาติของเขาจนจบสิ้นอายุขัยของเขา เวลามารเกิดเป็นมนุษย์ เรามารเกิด เป็นมนุษย์อยู่ในท้อง อยู่ในท้องมันเป็นความยอมจำนน ถ้ายอมจำนน อยู่ในท้องมันอึดอัดแค่ ไหนเวลามันเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งที่เจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องทนอยู่สภาวะแบบนั้น ทำไมมันทนได้ล่ะ

ทำไมมันทนได้ มันทนได้เพราะสภาวะมันจำยอม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เวลาเกิดออกมาแล้ว คลอดออกมาจากช่องคลอด สลบมาแล้วก็ฟื้นมา พอฟื้นขึ้นมาแล้ว สิ่งต่างๆ คนที่เกิดมามั่งมีศรีสุข เกิดมามีคนเชิดหน้าชูตา คนที่เขาไม่พร้อมเขาเกิดแล้วเขาถึงถึงขยะ คนที่ เขาไปทิ้งในสถานี่สาธารณะ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน พอเกิดมาแล้วมันต้องหายใจ ด้วยตัวเอง เกิดมาแล้วมันต้องการอาหาร เวลามันอยู่ในท้อง กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน อยู่ในท้องมันกินอาหารโดยสายยาง กินอาหารโดยผ่านเลือดของแม่ กินอาหารโดยหายใจผ่าน ปากของแม่ ทุกอย่างผ่านแม่มาหมดเลย

นี่ไงกรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน แต่เวลาภาวอย่างนั้นเรายอมได้ เราอมรับได้ เพราะอะไร เพราะมันไม่มีทางออกไป พอเกิดมาเป็นคนขึ้นมา พอเกิดเป็นมนุษย์ขึ้นมา คนที่มี อำนาจวาสนา กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มั่งมีศรีสุข คนเชิดหน้าชูตา คนทุกข์ คนยาก คน

จน คนเชื้อใจ คนเหมือนกัน มีอำนาจวาสนาเหมือนกัน มีอำนาจวาสนาเหมือนกัน แต่กรรมมัน
จำแนกมาต่างกัน ต่างกันก็การกระทำนี้มันต่างกัน

เราทำมาอย่างนี้ เราทำมาอย่างนี้ แต่เวลาเกิดขึ้นมาแล้วคนมีค่าเท่ากับคน คนมีค่าเท่ากับ
คนเพราะคนมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกัน สิทธิความเป็นมนุษย์ สิทธิความเป็นมนุษย์ๆ ถ้าสิทธิ
ความเป็นมนุษย์เราไปเกิดในสังคมที่เขาเป็นประชาธิปไตย เขาก็มีกฎหมายคุ้มครอง เราไปเกิด
ในเผด็จการ สิทธิความเป็นมนุษย์ มนุษย์เกณฑ์มา มนุษย์เกณฑ์มันมา มนุษย์เกณฑ์แรงงานมัน
มนุษย์ก็มนุษย์ไง อำนาจรัฐมันเหนือกว่าไง

ฉะนั้น เราเกิดมาเป็นมนุษย์ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กันนะ พูดถึงผลของวิญญูะ ผล
ของวิญญูะคือความเป็นไปของโลก ความเป็นไปของวิญญูะมันเป็นแบบนั้น แต่เราเกิดมาเป็น
มนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอน เขาว่าทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี ทุกๆ
ศาสนาสอนคนให้เป็นคนดี แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้คนเป็นคนดี แล้วสอน
ให้คนเป็นอริยบุคคล สอนให้คนพ้นจากกิเลส มันไม่มีลัทธิศาสนาไหนสอนให้พ้นจากกิเลสไป
ได้

คุณิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ทุกศาสนาบอกว่า
เขาก็ทำสมาธิ เขาก็มีความสงบของเขา แต่ความสงบของเขาเขาช่วยตัวเองไม่ได้ เขาต้องวัน
สิ้นโลก ต้องไปให้คนพิพากษา เป็นอย่างนั้นหรือ เราจะทำดี ทำชั่วเราไม่รู้ใช่ไหม เราทำความดี
ความชั่วต้องให้คนอื่นบอกเราทำดีหรือทำชั่วใช่ไหม แต่เวลาจิตใจของคน ธรรมชาติขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตใจของคนมันพัฒนาขึ้น มันดีขึ้น พอมันดีขึ้น ทำไมเมื่อก่อน
เราทำอย่างนั้นได้ มันเสียใจนะ ถ้าเราทำอะไรผิดพลาดมา ถ้าคนมีสติปัญญามันจะเสียใจว่าเราทำ
อย่างนั้นมาได้อย่างไร ทำอย่างนั้นมาได้อย่างไร

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกนะ เราทำสิ่งใดไปแล้วเรารู้ภายหลัง
เสียใจ สิ่งนั้นไม่ดีเลย สิ่งนั้นไม่ดีเลย เราทำสิ่งใดไปแล้วผิดพลาดไป เรามาคร่ำครวญเสียใจ
ร้องไห้ มันผ่านไปไปแล้ว มันผ่านไปแล้วๆ สิ่งนั้นไม่ดีเลย สิ่งนั้นไม่ดีเลย เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนให้มีสติ ให้มีสติ ทุกๆ ศาสนาสอนให้เป็นคนดี สอนคนให้เป็นคนดี เรา
ก็พยายามเป็นความดีของเรา ความดีของใครละ

ถ้าความดีของเรา ความดีของเรา เราก็หาเลี้ยงชีพของเรา เราดูแลพ่อแม่ ดูแลหมั่นญาติของเรา ถ้าเรามีกำลังขึ้นมาเราก็ดูแลสังคมของเรา เราทำเพื่อเป็นความดีของเรา ถ้าเป็นความดีของเรา เป็นคนดีใจ ถ้าเป็นคนดี เป็นคนดีแล้วทำไมต้องไปวัด เป็นคนดีแล้วทำไมต้องทำอีก เราก็เป็นคนดีแล้วใจ ดีแล้วก็ผลของวิญญูะ นี้ใจสิ่งนี้มันมีอยู่ดั้งเดิม กามภพ รูปภพ อรูปภพ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ มันเป็นธรรมชาติอยู่อย่างนี้ เขาบอกธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติก็เวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้

ฉะนั้น ถ้าเวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้ แต่เพราะคนที่มีคุณธรรมพยายามสร้างคุณงามความดี ถ้าสร้างคุณงามความดีจิตใจมันเข้มแข็ง จิตใจมันแก่กล้า จิตใจมันเข้มแข็ง จิตใจมันแก่กล้า ความดีที่โลกเขาเห็นได้เขาก็เห็นของเขา แต่ความดีของเรา คุณดี เรานั่งอยู่โคนไม้ เราทำสมาธิภาวนา อย่างนี้เป็นความดีหรือไม่ แต่ถ้าเป็นทางโลกเขาบอกเป็นคนเห็นแก่ตัว จะเอาตัวรอดคนเดียว ไม่รับผิชอบสังคม แต่ถ้าเป็นความจริงๆ ละ ความจริงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เดียว เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเป็นครูสอนสามโลกธาตุ

สามโลกธาตุนะ เพราะอะไร เพราะความดีไม่เหมือนกันใจ คุณดี สัตว์ สัตว์มันมีปัจจัยเครื่องอาศัย มันมีอาหารกินมันก็พอแล้ว สัตว์ที่มันทำร้ายกัน ทำร้ายก็แค่เรื่องอาหาร มนุษย์เรา มนุษย์เรามีปัจจัย ๔ เหมือนกัน แต่มนุษย์มีปัจจัย ๔ ต้องมีอาหารเหมือนกัน แล้วมนุษย์ก็มีกิเลส มนุษย์ก็มีความรู้สึก มนุษย์ก็อยากให้คนนับหน้าถือตา มนุษย์ก็จะเหยียบย่ำคนอื่นใจ แล้วถ้าเป็นเทวดาละ เทวดาของมันเป็นที่พิพม์ทั้งหมด ของเป็นที่พิพม์ทั้งหมดก็ยังมีความทุกข์อยู่ แล้วถ้าเป็นพรหมละ พรหมผัสสาหารมันมีความสุข พรหมมีความสุขสงบอยู่อย่างนั้นแหละเป็นพรหม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนหมดใจ เวลาความดีมันแตกต่างกันๆ แตกต่างกัน สถานะมันแตกต่างกัน ความเห็นแตกต่างกัน คนเสวยภพชาติแตกต่างกัน ฉะนั้น จิตใจของเรา เราทำคุณงามความดีๆ ความดีก็ความดีของโลกใจ แล้วจะเอาความจริงของเรา ความจริงของมันสำนึกได้ มันต้องมีความสำนึก ถ้าคนไม่มีความสำนึกจะมาทำสิ่งใดกัน เราเกิดมาจากไหน ถามตัวเองว่าเกิดมาจากไหน เกิดมาทำไม แล้วตายแล้วไปไหน คนเราบอกเรายังไม่ตาย เวลาเราอีกมากมายมหาศาล เรายังเสวยภพเสวยชาติ เรายังมีความสุขอย่างนี้ไป เราอยู่ค่าฟ้าไป แต่เวลาใกล้วันตายขึ้นไปคร่ำครวญๆ ใจ พอถึงความตายหนาวสั่นไปทั้งหัวใจเลย

มันต้องเป็นอย่างนั้นแน่นอนอยู่แล้ว ถ้าเป็นอย่างนั้นแน่นอนอยู่แล้ว เราจะหาสมบัติแล้ว เราจะทำความดีเพื่อหัวใจของเราแล้ว ถ้าหัวใจเรามีสามัญสำนึก มนุษย์นี้มาจากไหน มนุษย์มาจากไหน ถ้ามนุษย์มาจากไหน ถ้ามันเป็นวิทยาศาสตร์เราก็สาวได้ว่ามาจากพ่อจากแม่ ถ้ามาจากพ่อจากแม่ เกิดภพชาตินี้ก็จะมี พ่อตายแล้วก็จบไป แต่ถ้าเราบอกมนุษย์มาจากไหน มาจากพ่อจากแม่ แล้วพ่อแม่มีพี่น้องกี่คน แล้วพ่อแม่มาจากไหน แล้วเราถ้ามีครอบครัวก็เป็นพ่อแม่คนต่อไป มันก็เป็นผลของวิญญูะ มันก็เวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้ แล้วมนุษย์มาจากไหนล่ะ มันมาจากไหน พิสูจน์กัน

พอทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าคนมีการค้นคว้า มีสามัญสำนึกที่จะค้นคว้าที่จะหาตัวตนของเรา พุทโธก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ถ้าจิตมันสงบเข้ามา ถ้าจิตสงบเข้ามา ผลที่มันได้อยู่แล้วคือความสุข คือความสุขนะ ความสุขอย่างนี้ที่เราหาไม่ได้ทางโลก โลกหาไม่ได้หรอก โลกเขาแสวงหาโลกแสวงหาความสุขของเขา ด้วยการขับเคลื่อนของกิเลสตัณหาความทะยานอยาก อยากได้ อยากดี อยากเด่น

ถ้าเราได้แล้วมันก็มีมีความสุข ความสุขชั่วคราวแล้วมันก็อยากได้มากกว่านั้น ใหญ่กว่านั้น ขึ้นไปเรื่อยๆ มนุษย์ก็ต้องเป็นจี๋ข้ามัน ก็ต้องตรากตรำเพื่อหามาปรนเปรอกิเลส แต่พอจิตมันสงบเข้ามามันไม่ต้องหาสิ่งใดมาปรนเปรอมันเลย มันสงบมันอิมพอนในตัวของมันเองนะ จิตมันเป็นอย่างนี้ จิตมันเป็นอย่างนี้ แล้วถ้าค้นคว้าไปนะ คูตี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิชา ๓ ปฐมยาม พอจิตสงบแล้วย้อนเข้าไปสู่จิตของตัวเอง ย้อนอดีตชาติไปตั้งแต่เป็นพระเวสสันดรไป

นี่ไงมนุษย์มาจากไหน มนุษย์มาจากไหน นี่ไงมนุษย์มาจากไหนมันมีการกระทำมาอย่างนี้ แล้วถ้าจุตูปปาตญาณ มนุษย์มันยังเวียนว่ายตายเกิดไปข้างหน้า ย้อนกลับมาเป็นอาสวักขย ญาณทำลายอวิชชา ทำลายความรู้สึกรู้สีกอันนี้ ทำลายภวาสวะ ทำลายภพชาติอย่างนี้ ถ้ามันทำลายภพชาติ ทำลายหมดเลย ทำลายหมดเลยแล้วมันเหลืออะไร

ถ้าพูดถึงการทำลาย ทุกคนไม่กล้าทำลายสิ่งใด เราสร้างแต่วัตถุ เราสร้างแต่ความเจริญขึ้นมาแล้วเราจะไปทำลายได้อย่างไร ถ้าเราทำลายบ้านเรือน ทำลายบ้านช่องของคนมันผิดกฎหมายทั้งนั้นแหละ แล้วเราจะไปทำร้ายตัวเองได้อย่างไร ไ้ทางโลกว่าเราทำร้ายตัวเอง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกตัดป่าทั้งป่าเลย แล้วไม่ได้ตัดต้นไม้แม้แต่ต้นเดียว เวลาเรา

ทำลาย ทำลายกิเลส ทำลายอวิชชาในหัวใจของเรา ยิ่งทำลายยิ่งปล่อย ยิ่งทำลายยิ่งปล่อย ยิ่งทำลายยิ่งเจริญงอกงาม

การทำลายทำลายด้วยมรรค ทำลายด้วยปัญญา ทำลายอวิชชา ทำลายไอ้ความเศร้าหมองในหัวใจ ทำลายๆ ทำลายด้วยมรรค เวลามันพิจารณาไป มันแยกแยะไป มันรู้มันเห็นของมัน มันชำระล้างของมันไป มันสำรอกของมัน มันคายของมันออกไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนคนให้เป็นคนดี แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยายามสอนให้คนเป็นอริยบุคคลขึ้นมา มีอริยบุคคลคือว่าถ้าคุณเป็นคนดี คนดีก็เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ คือไม่มีต้น ไม่มีปลาย

การเวียนว่ายตายเกิดของเรายังไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีบอกกล่าวว่ามันจะเป็นจริง แต่เวลาเราพิจารณาของเรา พิจารณาของเรา เวลามันสำรอกมันคายออกเป็นพระโศคาบัน เกิดอีก ๗ ชาติเท่านั้น เกิดอีก ๗ ชาติเท่านั้น แล้วเวลาเราพิจารณาของเราไปนะเป็นพระอนาคามี พอเป็นพระอนาคามีทำลายกามภพลงมา มันจะไม่เกิดอีกตั้งแต่เทวดาลงมาเลย แล้วบอกมนุษย์เกิดมาจากไหน เกิดมาอย่างไรเราก็ว่ามันเกิดมาจากไหน แต่เวลาการกำเนิด ๔ กำเนิดเป็นโอปปาติกะ กำเนิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม กำเนิดเป็น โอปปาติกะ กำเนิดเป็นมนุษย์กำเนิดในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ การกำเนิด ๔

มนุษย์มาจากไหนๆ ถ้ามันย้อนสาวเข้าไปมันเห็นของมัน มันรู้ของมัน มันสำรอกของมัน มันคายของมัน มันถึงจะเป็นความจริงใจ ความจริงมันเกิดที่นี้ คุณิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนที่นี้ เราฟังธรรมๆ เรื่องที่เรากระทำทางโลกเราก็กระทำ ถ้ากระทำทางโลกแล้วกรรมดี กรรมชั่ว กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เพราะว่ากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กันมันถึงจำแนกจิตนิสัยของคนให้แตกต่างกัน ที่นี้ความแตกต่างอันนั้นมันเป็นพื้นฐานที่เราได้สร้างมา มันเป็นอดีตมันถึงได้มาเป็นแบบนี้ มันถึงเป็นพันธุ์กรรมอย่างนี้ ถ้าพันธุ์กรรมอย่างนี้มันเป็นปม ค้อยหรือ

ถ้าทางโลกว่ามันเป็นปมค้อย ปมค้อย ปมเด่นของจิต จิตมันมีปมค้อย ปมเด่นของมัน แต่ถ้าเรามีสติปัญญา ไอนี่เป็นพื้นเพของเรา เป็นพื้นฐานของเรา พื้นฐานของเรา เราก็ต้องมีสติ มีปัญญาแก้ไขตั้งแต่ตรงนี้ขึ้นไป ถ้าแก้ไขตั้งแต่ตรงนี้ขึ้นไปมันก็มีสามัญสำนึกขึ้นมา มันก็จะสร้างสม สติคือความปกติของใจ ถ้ามันจะมีปมค้อย ปมเด่นขนาดไหน ถ้ามันมีปมเด่นคือว่ามันทำความดีมามาก เวลามันพิจารณาไป พอจิตมันสงบไปมันก็จะก็จะคะนองของมัน เวลาจิตถ้ามัน

สร้างอำนาจวาสนามาปานนั้น เวลาจิตสงบก็สงบเฉยๆ คนที่สร้างอำนาจวาสนามาอ่อนค้อย ทำสมาธิไม่ได้สักที ล้มลุกคลุกคลานสักที มันก็มีที่มาที่ไปเหมือนกันทั้งนั้นแหละ

ถ้ามันมีที่มาที่ไป ถ้าเรามีสติปัญญาเราก็จะสร้างจากที่นี่ เพราะเดี๋ยวนี้เรามีสติปัญญาแล้ว เราไม่ต้องให้อึดใจ ให้สิ่งที่กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ให้กรรมอันนั้นมาส่งเสริม กรรมอันนั้นมันส่งเสริม กรรมอันนั้นมันทำให้เรามีสติ มีสามัญสำนึกอย่างนี้เราก็พยายามฝึกฝนของเรา พยายามแก้ไขของเรา เราจะสร้างสมให้เป็นปัจจุบันเดี๋ยวนี้ไง ปลูกต้นไม้ รดน้ำ พรวนดิน ขึ้นมาให้ต้นไม้มันงอกงามขึ้นมาต่อหน้าเรา ให้ผลมันออกมาคาคันเก็บกินเอาเดี๋ยวนี้

นี่ก็เหมือนกัน เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นความจริงขึ้นมาเดี๋ยวนี้ แต่ถ้าเป็นอย่างนั้นมันต้องเวียนว่ายตายเกิด ตัดแต่งพันธุกรรมไปเรื่อย ภพชาติแล้ว เกิดตายแล้วตัดแต่งไปเรื่อย แต่เดี๋ยวนี้เอาตรงนี้ ตัดแต่งกันเดี๋ยวนี้ โคนไม้เรื่อนว่าง ที่ไหนนั่งสมาธิ ภavana ตัดแต่งกันเดี๋ยวนี้ ทำเดี๋ยวนี้ ถ้าเป็นอย่างนี้มันก็เป็นการศึกษา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว จะไปนิพพาน อานนท์ เรากระหายเหลือเกิน ในเมื่อมันมีธาตุขันธ์ ในเมื่อมีร่างกาย ร่างกายก็ต้องมีอาหารจุนเจือมันไปตลอด สิ่งมีชีวิตมันต้องกินอาหาร มีอาหารดำรงชีวิตของมันไป ดำรงชีวิตเรื่องของร่างกาย แต่จิตใจที่อยู่ในร่างกายนี้มันเศร้าหมอง มันฟุ้งใส มันวิตกกังวลมันต้องใช้ธรรมะ ใช้ธรรมะเข้าไปเจือจาง ใช้ธรรมะเข้าไปแก้ไข แล้วถ้าเรามีคุณธรรมขึ้นมา ปฏิบัติขึ้นมามันจะเป็นสังฆธรรมขึ้นมา มันสำรอก มันคายนะเป็นชั้นเป็นตอน เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป เป็นสังฆจะความจริงในใจของเรา

ถ้าในใจของเรา ฟังธรรมๆ เพื่อใจอันนี้ สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ไม่เคยได้ยินหลง พ้อพูดทุกวันๆ สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ได้ยินได้ฟังทุกวันเลย ตอกย้ำๆ ถ้ามันมีความสงสัย มันจะปล่อยวางความสงสัยนั้น ถ้ามันสงสัยแล้ว พ้อความสงสัยถ้าฟังธรรมๆ ถึงที่สุดแล้วมันฟุ้งแล้ว มันฟุ้งแล้วเพราะอะไร เพราะมันแก้ความสงสัยทั้งหมด แก้ความสงสัย แก้ความยึดมั่นถือมั่นของใจ พอมันแก้ขึ้นไป ถ้ามันพุทโธด้วย ถ้าจิตมันเป็นสมาธิขึ้นมา มันฟุ้งใสของมัน

การฟังธรรมๆ เป็นประโยชน์ตรงนี้ เป็นประโยชน์กับหัวใจของเรา เตือนสติ เตือนสติ คอยบอกความผิดพลาดของเรา แล้วเราให้แก้ไขของเรา ความดีของเราก็คือความดีของเรา ความดีของโลกก็ความดีของโลก เราจะเจือจางโลกเขาขนาดไหนเราก็เจือจางไปถ้าเรามีกำลัง แต่

ความดีของเรา ความดีของเราก็คือตั้งสติ ตั้งสติระลึกรู้กลางหัวใจนี้ แล้วแยกแยะอยู่กลางหัวใจนี้
นี่คือความดีของเรา เอวัง